

5. SZÁMÚ MELLÉKLET

Vizsgálati megállapítások az alsóbb fokú bíróságok határozatai körében

I. A határozatok külső megjelenése (külalak, forma, betűtípus, erős, dőlt, aláhúzott, bekezdés, új sor)

Mind az első-, mind a másodfokú határozatok tekintetében jellemző megállapítás, hogy azok különféle betűtípussal, formázással és eltérő külalakkal készülnek. Nem egységes az új sor, az új bekezdés és a sorkizárt formátum alkalmazása sem.

Gyakori a határozatokban a dőlt betű, aláhúzás, a nagybetűs szöveg(részlet) kiemeléskénti használata, illetőleg ezek kombinációjának (néha) következtelen alkalmazása, mely – együttes előfordulás esetén – igen „zaklatottá” teszi az ítélet külsejét.

A Magyarország címerének és zászlajának használatáról, valamint állami kitüntetéseiről szóló 2011. évi CCII. törvény 1. § (1) bekezdése értelmében Magyarország címerét (a továbbiakban: címer) a bíróság, valamint a képviselőre jogosult személyek a hivatali feladataik ellátása során engedély nélkül használhatják.

A címer használatát illetően a gyakorlat nem egységes. Mind az első-, mind a másodfokú határozatoknál tapasztalható a címer használata és ennek ellenkezője is.

Esetenként az adott törvényszéken vagy ítéltáblán belül tanácsként is eltérő a címer használatával kapcsolatos gyakorlat (Miskolci Törvényszék 14.Bf. 819/2012/9. számú illetve 1.Bf.1738/2012/3. számú határozata).

Szembevetően ellentmondásos az a helyzet, ha az elsőfokú határozaton megtalálható a címer, míg a másodfokú döntésen nem, illetve ennek ellenkezője (Fővárosi Törvényszék 31.B.1607/2010/60. számú, illetve Fővárosi Ítéltábla 4.B.391/2012/26. számú határozata).

Indokoltnak látszik a címer használatát a bíróságok határozata tekintetében egységesíteni, mégpedig akként, hogy az ügydöntő határozatokon a címer szerepeljen.

II. A határozatok bevezető része

Be. 258. § (1) bekezdés a) pontja szerint az ítélet és az ügydöntő végzés bevezető részében kell feltüntetni a 257. § (2) bekezdése szerinti kijelentést. A 257. § (2) bekezdését viszont a 2011. évi CL. törvény 82. §-ának c) pontja hatályon kívül helyezte. A korábban „Magyar Köztársaság nevében!” történő határozat-hozatalra utalás 2012. január 1. óta az ügydöntő határozatokban mellőzendő.

Ennek ellenére előfordult, hogy a járásbíróóság „Magyarország nevében” hozza meg az ítéletet, függetlenül attól, hogy az erre történő utalást a másodfokú bíróság rendre mellőzi.

A bevezető rész további tartalmi követelményei:

A 258. § (1) bekezdés b) pontja szerint a bevezető résznek tartalmaznia kell a bíróság megnevezését, a bírósági ügyszámot, valamint a bírósági eljárás helyét.

A vizsgált határozatokból egységes gyakorlat tűnik ki a bíróság megnevezése, valamint a bírósági eljárás helyének megjelölése tekintetében. A bevezető részben valamennyi első és másodfokú határozat tartalmazta ezeket az adatokat.

Előfordul, hogy a bíróság a bevezető részben feltünteti azt is, hogy ki ellen, milyen bűncselekmény miatt folyamatban lévő ügyben hozta meg az ítéletet. Ez teljes mértékben indokolatlan, ugyanis a rendelkező részből mindez egyértelműen kiderül.

A Be. fenti rendelkezésének nem feleltethető meg az a gyakorlat sem, melynél az ítélet azt tartalmazza, hogy a bíróság 1.B.1/2011.számon hozta meg döntését, mert nem a döntés számát, hanem az ügyszámot kell feltüntetni.

A 258. § (1) bekezdés c) pontjában meghatározott követelmény a tárgyalás – ha az ügyben több tárgyalást tartottak, valamennyi – napjának megjelölése, és a határozathozatal helyének és idejének feltüntetése:

A tárgyalási napok felsorolása a vizsgált határozatokban teljes körű. Több tárgyalási nap esetén a gyakorlat szinte egységes abban, hogy – jogszabályi kívánalom nélkül is – megjelöli, hogy ezeken a tárgyalási napokon folytatólagosan megtartott tárgyalások voltak. Egységesnek tekintendő a bíróságok gyakorlata abban is, hogy a folytatólagos tárgyalást egy tárgyalásnak tekinti, nem tárgyalásokat sorol fel.

Csak néhány vizsgált határozatban tüntette fel a bíróság a bevezető részben külön adatként a határozathozatal helyét és idejét. A gyakorlat értelemszerűen úgy tekinti, hogy a bírósági eljárás helyeként megjelölt város egyben a határozathozatal helye, ideje pedig az utolsó tárgyalási nap. Amennyiben a határozat kihirdetésének napja az utolsó tárgyalási naptól eltér, ez esetben annak napját tartalmazza az ítélet, de a határozathozatal helyét csak kivételesen jelölték meg.

A Be. hivatkozott rendelkezéseinek nem feleltethető meg az a gyakorlat, mely a tárgyalási napok felsorolását követően azt tartalmazza, hogy „adatai alapján” vagy „tárgyalás alapján” hozta meg döntését.

A bírósági eljárás formájának feltüntetése:

Általánosnak mondható, hogy a másodfokú eljárás, mint eljárási forma, a határozat bevezető részéből kitűnik. Szokatlan az a megfogalmazás, hogy „fellebbezési tárgyalás” (Debreceni Ítéltábla Bf.III.506/2011/36. számú határozata), illetve „folyamatos fellebbezési nyilvános ülés” (Szegedi Törvényszék 3.Bf.514/2012/46. számú, 2.Bf.782/2012/3. számú határozata).

Az egységes gyakorlatnak megfelelően a bevezető rész tartalmazza, hogy a bíróság eljárása nyilvános volt-e, vagy arról a nyilvánosságot kizárták. Szokatlan és a Be. rendelkezéseinek meg nem feleltethető az a megoldás, hogy megjelöli a kérdést, mely vonatkozásában a nyilvánosságot a bíróság kizárta. „a külföldi minősített adatokkal kapcsolatos részében zárt” (Tolna Megyei Bíróság 5.B.133/2009/44. számú határozata). Ekként minősíthető az a megfogalmazás is, hogy „nyílt tárgyalási napon” (Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 7.Fk.357/2009/314. számú határozata). A tárgyalás egységes egész, melyet több tárgyalási napon át tart a bíróság. Ennek megfelelően az részben zárt, illetve részben nyilvános lehet.

III. A határozatok rendelkező része

1.) Általános szerkesztési elvek

A rendelkező résszel kapcsolatban elsődleges és igen hangsúlyos határozatszerkesztési követelmény, hogy érthető, áttekinthető, egyértelmű, pontosan megfogalmazott legyen.

Ezért mellőzendő a rövidítés, a rendelkezések összevonása és minden olyan ítéletszerkesztési megoldás, mely megnehezíti azt, hogy a vádlott a bíróság döntését megértse, az őt érintő részeket a bíróság döntésében fellelje.

Nem helyeselhető az sem, hogy a rendelkező részben – a személyi adatokat követően – egyes rendelkezéseknél már csak a vádlottak rendbelisége szerepeljen a nevük nélkül (Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 7.Fk.357/2009/314. számú, Szegedi Ítéltábla Bf.II.38/2012/16. számú határozata).

Egy vádlottas ügyekben logikus az a határozatszerkesztési gyakorlat, hogy a bűnösség megállapítását és a cselekmények minősítését a büntetésre vonatkozó, majd a járulékos kérdésekről szóló rendelkezések követik, ezután rendelkezik a bíróság a felmentésről, majd az eljárás megszüntetéséről.

A Be. 258. § (2) bekezdés c) pontja egymást követően sorolja fel a bűnösnek kimondását, a felmentő rendelkezést, illetve az eljárás megszüntetését. Ezt a sorrendet a gyakorlat helyesen követi. Amennyiben ugyanis egy ítéletben egy vádlottra mindhárom rendelkezés vonatkozik, úgy a felmentő majd megszüntető rendelkezéseket követő büntetés kiszabása zavarossá tenné a döntést.

Több vádlottas ügyben igen nehezen áttekinthető az olyan ítéletszerkesztés, melynél a vádlottak személyi adatainak felsorolását követi a vádlottak bűnösségének kimondása, ezután vádlottanként a büntetéseik, majd ugyancsak vádlottakra bontva a beszámítások, a járulékos kérdések, a felmentések, megszüntetések stb. Ez esetben több oldalon át, különféle rendelkezések között kell megtalálnia a vádlottnak, hogy őt azok érintik-e vagy sem.

Többvádlottas ügyekben fentiek kiküszöbölése érdekében követendő az a – bírói

gyakorlat által az utóbbi időben leginkább alkalmazott – megoldás, hogy az érintett vádlott személyi adatait követően dönt büntetőjogi főkérdésekről (bűnösség, büntetés, felmentés, megszüntetés stb.) és a vádlottat érintő járulékos rendelkezésekről (polgári jogi igény, elkülöníthető bűnügyi költség), majd ezt követi a következő vádlott személyi adatai és az ítélet őt érintő része. Az ítélet utolsó része tartalmazza a minden vádlottat érintő, illetve egyetemleges rendelkezéseket (polgári jogi igény, bűnjelek, egyetemleges bűnügyi költség).

Megtévesztésre alkalmas a rendelkező rész olyan szerkesztése, melynél a cselekmények minősítése előtt felsorolás szerepel: 1./ lopás büntette (.....), 2./ lopás vétsége (.....) 3./ rablás büntette (.....), mert ebből – jogi képzettséggel nem rendelkező személy – tévesen a rendbeliségre is következtethet (Szegedi Törvényszék Katonai Tanácsa KB.I.44/2010/61. számú határozata).

Nem helyeselhető az a másodfokú határozatokban alkalmazott gyakorlat, mely az egyes rendelkezéseket új bekezdésben, gondolatjellel különíti el (Pécsi Ítéletábrla Bf.190/2011/17. számú, Pécsi Törvényszék Bf.182/2012/4. számú határozata).

2.) A rendelkező rész részei

Az ítélet és az ügydöntő végzés rendelkező részének Be. 258. § (2) bekezdésében meghatározott tartalmi követelményeit tekintve az elemzés az alábbiakat állapította meg:

a) A vádlott előzetes fogva tartására vonatkozó adatokat illetően:

A vádlott előzetes fogva tartásának jelentősége van a reá vonatkozó rendelkezések miatt, a legtöbb büntetés esetében lehetőség van ugyanis annak beszámítására. Előzetes fogva tartás az őrizet (tárgyalási őrizet), az előzetes- és kiadatási letartóztatás. A Be. 92. § (1) bekezdése azonban nem csak az előzetes fogva tartásban, hanem a házi őrizetben töltött idő beszámításáról is rendelkezik. Ezért indokolt az előzetes fogva tartásra vonatkozó adatokon túl a házi őrizetben töltött időtartam rögzítése is.

b) A vádlott nevét és személyi adatait illetően:

A vádlott személyi adatait a Be. 117. § (1) bekezdése sorolja fel, melyre a Be. 288. § (3) bekezdése is utal a vádlott kihallgatásakor.

E szerint „a terhelt kihallgatása előtt meg kell állapítani a személyazonosságát, ennek érdekében meg kell kérdezni a terhelt nevét, születési nevét, korábbi nevét, születési idejét és helyét, anyja nevét, lakóhelyének és tartózkodási helyének címét, az értesítési címét, a személyazonosító okmánya számát és az állampolgárságát.”

A vizsgált határozatok leggyakoribb tartalmi hiányossága, hogy a rendelkező rész vádlott állampolgárságát, illetve személyazonosító okmányának számát nem tartalmazza.

Nem felelnek meg a határozatokkal szemben támasztható formai követelményeknek a személyi adatok felsorolásakor tapasztalható rövidítések sem: anyja neve helyett „a:”, „an:”, „anya”, születési ideje és helye helyett: „sz:”, „szül:” stb, miként fenti adatok pusztá felsorolása sem.

Egyes határozatokban a „személyazonosító okmány” számát tüntetik fel, melyből nem

egyértelmű, hogy az a személyazonosító igazolvány, útlevél vagy vezetői engedély száma. A személyazonosító okmány számát annak fajtája – a személyazonosító igazolvány, vagy az útlevél vagy a vezetői engedély - megnevezésével indokolt rögzíteni.

Különösen érdekes, hogy az olyan elsőfokú határozatokat, melyekben a személyi adatok töredéke szerepelt – hiányzott az állampolgárság és a személyazonosító okmány száma is -, a másodfokú határozat gyakran nem egészítette ki.

c) A vádlott bűnösnek kimondására, illetve a vád alóli felmentésére, vagy az eljárást megszüntetésére vonatkozóan:

E tekintetben a bírói gyakorlat általában hibátlan. Elvértve előfordult azonban a különböző vádlottakra vonatkozó rendelkezések – nem helyeselhető - összevonása: pl. „a ... vádlottak bűnösök...” (Hódmezővásárhelyi Városi Bíróság 3.B.4/2010/20. számú határozata), illetve „ezért egyaránt 10 év...” (Fővárosi Ítéltábla Bf.80/2012/28. számú határozata).

d) A bűncselekmény Btk., illetve az 1978. évi IV. törvény szerinti megnevezése, az alkalmazott törvényhely feltüntetése (ideértve a bűncselekmény minősített esetének megállapításakor a bűncselekmény alapesetét meghatározó törvényhelyet is), a bűncselekmény büntetési vagy vétségi megjelölése, ha a bűncselekmény többrendbeli vagy folytatólagos, ennek megjelölése, ha a bűncselekménynek szándékos és gondatlan alakzata is van, gondatlan alakzat esetén ennek megjelölése, továbbá az elkövetői és elkövetési alakzat megjelölése tekintetében:

A Be. fenti rendelkezésének alkalmazása a gyakorlatban egységes. Esetenként fordul elő, hogy nyelvhelyességi okból eltérő szórendet alkalmaz a bíróság, illetve nem pontos a törvény szerinti megnevezés: „könnyű testi sértés”. Tapasztalható volt olyan gyakorlat is, hogy a bíróság pl. a bűnsegédi elkövetői alakzat helyes felhívása mellett annak alapjául szolgáló jogszabályhelyet is megjelöli (Fővárosi Bíróság 12.B.802/2005/77. számú határozata). A jogszabályhely szükségtelen felhívása a folytatólagos elkövetés helyes megállapítása mellett is előfordult.

Nem kifogásolható, sőt sok bűncselekmény együttes elbírálása esetén a határozat áttekinthetőségét és felülbírálatát is elősegítő megoldás az, ha a rendelkező részben a bíróság a bűncselekmény minősítése mellett zárójelben feltünteti a minősítés alapjául szolgáló tényállási pontot is „...büntetében (III/1. tényállás)” (Fejér Megyei Bíróság 8.B.208/2007/16. számú határozata), ez fellelhető volt másodfokú határozatban is.

Egységes a bírói gyakorlat abban, hogy a társtettesre „társtettesként elkövetett”, vagy „mint társtettes” szófordulattal utal, s ezt a megoldást alkalmazza a felbújtó, illetve bűnsegéd esetében is.

A kísérlet megjelölése a cselekmény minősítésénél ugyancsak egységes gyakorlat szerint történik: „...bünteték kísérletében” fordulattal.

Elvértve, de előfordul az elkövetői alakzat, illetve a bűncselekmény stádiumának magyartalan meghatározása, pl. „bűnsegédi minőségben”, „felbújtói minőségben” „társtetteségben”, „kísérleti szakban maradt”.

e) A kiszabott büntetés, illetve az alkalmazott intézkedés, valamint az egyéb jogkövetkezmények, így különösen a feltételes szabadságra bocsátás lehetséges legkorábbi időpontjának [Btk. 38. § (1) bekezdés] megjelölése tekintetében:

Előljáróban megjegyzendő, hogy a törvényhely ide vonatkozó e) pontja „kiszabott” büntetésről beszél, azonban a töretlen bírói gyakorlat ítélet esetében a büntetés kiszabására az „ítéli” igét használja, s csak a tárgyalás mellőzésével hozott döntésekben „szab ki” a bíróság büntetést.

Kétségtelen, hogy a Be. 544. § (1) bekezdése értelmében „a bíróság az ügyész indítványára vagy hivatalból a szabadlábon lévő vádlottal szemben tárgyalás mellőzésével végzésben végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztést, közérdekű munkát, pénzbüntetést, foglalkozástól eltiltást, járművezetéstől eltiltást, kitiltást, a sportrendezvények látogatásától való eltiltást, kiutasítást – katonával szemben lefokozást, szolgálati viszony megszüntetését is –, továbbá intézkedésként jóvátételi munkát, próbára bocsátást, megrovást alkalmaz”. A (2) bekezdés szerint „tárgyalás mellőzésével két évet meghaladó szabadságvesztés nem szabható ki.”

Az ítéletekben a büntetések megfogalmazása tekintetében eltérés mutatkozik a következő kérdésekben:

A Btk. 33. § (1) bekezdés a) pontja büntetésként a szabadságvesztést sorolja fel. A Btk. 37. § (1) és (2) bekezdése határozza meg a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát.

A vizsgált határozatokban viszonylag ritkán fordult elő, hogy a bíróság a büntetést kiszabó rendelkezését a hatályos szabályozást követve fogalmazta meg: pl. a vádlottat „... év szabadságvesztésre ítéli, amelyet börtönben kell végrehajtani”. Ez azonban a korábbi Btk. rendelkezésének tudható be, miszerint a bíróság fegyházat, börtönt vagy fogházat szab ki.

Eltérő szóhasználatot tapasztaltunk a korábbi Btk. alapján történt büntetés-kiszabás esetében a szabadságvesztés végrehajtási fokozatának megjelölése körében is, nevezetesen: ügyek többségében „börtönbüntetés”-ként „fegyházbüntetés”-ként, „fogházbüntetés”-ként, kevesebb előfordulással egyszerűen „börtön”-ként stb. történt a szabadságvesztés büntetés, illetőleg végrehajtási fokozat megjelölése.

A felfüggesztésre vonatkozó rendelkezések is különbözőek: gyakrabban új bekezdés tartalmazta a felfüggesztő rendelkezést, míg más ítéletekben a börtönbüntetést kiszabó mondatban döntött a bíróság a felfüggesztésről „... év börtönbüntetésre ítéli, melynek végrehajtását 3 év próbaidőre felfüggeszti”.

A Btk. 33. § (1) bekezdése büntetéseket és – a közügyektől eltiltás esetén – mellékbüntetést jelöl meg. Igen eltérő a gyakorlat abban a tekintetben, hogy a közügyektől eltiltásnál megjelöli-e a bíróság, hogy az mellékbüntetés.

Ritkán, de előfordult pontatlanság e mellékbüntetés esetén: „a bíróság a közügyektől 4 évre eltiltja”, holott a mellékbüntetésre is ítélni kell. Ugyancsak helytelen „a közügyek gyakorlásától eltiltásra” ítélni, mert az helyesen „a közügyektől eltiltásra” ítélet.

Az előzetes fogvatartás, illetve a házi őrizet beszámítására vonatkozó rendelkezések két csoportba sorolhatók: vagy mindössze annyit tartalmaz az ítélet, hogy „az előzetes fogvatartásban töltött időt a bíróság beszámítja”, vagy - megismételve a bevezető részben írtakat – pontosan megjelöli a beszámítandó időtartamot. Ez utóbbi megoldás helyeselhető, mert egyértelmű és átlátható, könnyen értelmezhető a bíróság döntése.

A pénzbüntetés megfogalmazása igen eltérő gyakorlatot mutat.

A 2012. évi C. tv. 50. § (1) bekezdése értelmében „a pénzbüntetést úgy kell kiszabni, hogy meg kell állapítani a pénzbüntetés napi tételeinek számát, és az egy napi tételnek megfelelő összeget”.

Az 51. § (1) bekezdése szerint, „ha az elítélt a pénzbüntetést nem fizeti meg, a pénzbüntetést vagy annak meg nem fizetett részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni”. A (2) bekezdés értelmében „a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés végrehajtási fokozatára a szabadságvesztés fokozata az irányadó. Egyéb esetekben a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztést fogház fokozatban kell végrehajtani.”

A pénzbüntetés tekintetében leginkább elterjed a bírói gyakorlatban az a megoldás, hogy „... napi tétel pénzbüntetésre ítéli. Egy napi tétel összegét ... forintban állapítja meg. Az így kiszabott ... forint pénzbüntetést meg nem fizetése esetén napi tételenként kell egy napi fogház(börtön)büntetésre átváltoztatni.”

Előfordult a vizsgált határozatokban olyan „egyszerűsítésre törekvő” megszövegezés is, hogy „... napi tétel – napi tételenként ... forint pénzbüntetésre ítéli. A ... forint pénzbüntetést meg nem fizetése esetén, ha szabadságvesztésre kell átváltoztatni, egy napi tétel összege helyébe egy napi szabadságvesztés lép” (Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsa Kb.I.23/2011/9. számú határozata).

Gyakori hiányosság, hogy az átváltoztatás esetén a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés végrehajtási fokozatát akkor sem határozza meg a bíróság, ha az egyértelmű, mert nem felfüggesztett szabadságvesztés mellett alkalmazta a bíróság.

f) Az egyéb rendelkezések, így különösen a próbaidő meghosszabbodása [Btk. 86. § (2) bekezdés] tekintetében:

Az „egyéb” rendelkezések között leggyakrabban a polgári jogi igényről és a bűnjelekről való rendelkezés fordult elő. A polgári jogi igény elbírálása körében a bírói gyakorlat - kisebb eltérésekkel - egységes, míg a bűnjelekről való rendelkezések változatos képet mutatnak.

A polgári jogi igényről való rendelkezés esetén visszatérő pontatlanság, hogy továbbra is „sértettként” jelölik meg a magánfelet.

A teljesítési határidő meghatározása sem egységes: ítéleteiben 15, 30 illetve 60 napot

állapított meg a bíróság.

A vizsgált határozatok alapján egységes a gyakorlat abban a tekintetben, hogy a bíróság – helyesen - magánfelenként és nem az előterjesztett igények összesítését követően rendelkezett az illetékről.

Kamat fizetésére kötelezés esetén a Ptk. fogalmának átvétele helyett, az egzakt megfogalmazás helyett mindössze annyit tartalmazott, hogy köteles megfizetni a „törvényes kamatot”.

Összetettebb ugyan, de helyesebb a Ptk. 6:48. §-ában meghatározott késedelmi kamat fogalmának alkalmazása:

Az (1) bekezdés szerint „pénztartozás esetén a kötelezett a késedelembe esés időpontjától kezdődően a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot köteles fizetni”.

A (3) bekezdés értelmében „A kamat számításakor a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat irányadó az adott naptári félév teljes idejére.”

Előfordult, hogy a zár alá vétel feloldásának, illetve a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés végrehajtása elrendelésének okaira történő – helyes tartalmú és szükséges – figyelmeztetés a rendelkező részben szerepelt, holott annak az indokolásban van a helye.

Az eljárás során lefoglalt bűnjelkekre vonatkozó rendelkezések – közel azonos előfordulási gyakorisággal - alapvetően két csoportba sorolhatóak:

- Egyes esetekben a bíróság csak a bűnjeljegyzék számát és a tételek sorszámát jelöli meg – jellemzően –től-ig (4-17. sz.) határokat megadva - azokat a bűnjelkeket, melyekről rendelkezik, semmilyen módon nem határozva meg a tárgyakat.

Ez a megoldás több okból sem helyeselhető. A lefoglalást szenvedő személy számára, de a vádlott számára sem beazonosítható, hogy az ítélet mely rendelkezése érinti őt. Egy esetleges számelírás esetén semmilyen egyéb adat nem nyújt további segítséget.

- Más esetekben a bíróság a bűnjeljegyzék száma és a tétel sorszáma mellett pontosan meghatározza a bűnjelket, melyről rendelkezik (pl. 4 pár fekete kesztyű).

Ez a megoldás mindenben megfelel az ítélet rendelkező részével szemben támasztott követelményeknek, mert egyértelmű, pontos, áttekinthető, közérthető és végrehajtható.

g) A bűnügyi költség viseléséről szóló rendelkezés tekintetében:

A bíróságok a vizsgált határozatok nagyobb részében a Be. 338. §-ában írtaknak megfelelően rendelkeztek a bűnügyi költség viseléséről.

Eltérő gyakorlat a Be. 338. § (3) bekezdésének alkalmazásában volt észlelhető. Ennek értelmében „ha a bűnügyi költség, illetőleg annak meghatározott része a bűnösnek kimondott vádlottak szerint nem különíthető el, a bíróság a vádlottakat egyetemlegesen kötelezi a bűnügyi költség viselésére”. Több határozatban azonban a vádlottakat külön-külön kötelezte a bíróság a bűnügyi költség viselésére, holott a bűncselekményt közösen követték el és az annak kapcsán felmerült szakértői díj vádlottanként el nem különíthető, csak elosztható volt.

Az „elkülöníthetőség” azonban nem azonos az „eloszthatóság” fogalmával, ezért két vádlott által elkövetett lopás bűncselekménye kapcsán kihallgatott tanú útiköltségeként felmerült bűnügyi költség viselésére akkor is egyetemleges kötelezésnek van helye, ha az összeg a két vádlott között elosztható lenne.

A bűnügyi költség megfizetésére vonatkozó kötelezés gyakran tartalmaz tájékoztatást is a megfizetés határidejére, illetve módjára vonatkozóan is. Leginkább közérthető az a felhívás, mely azt tartalmazza, hogy „a bűnügyi költséget a ... Törvényszék Gazdasági Hivatala felhívására, az abban közölt határidőben és módon kell megfizetni”.

3.) A jogorvoslati jogra kioktatás kérdése

A jogorvoslati jogra kioktatás tekintetében észlelhető volt, a bíróságok számára nehézséget okoz annak áthidalása, hogy az írásba foglalt határozatnak a kihirdetett rendelkező résszel azonosnak kell lennie. Egyes elsőfokú határozatok, ha a határozat kihirdetésekor az eljárás valamennyi részvevője jelen volt és a jogorvoslati jogának gyakorlása kérdésében – a jegyzőkönyvben is rögzítve – nyilatkozott, jogorvoslati kioktatást nem tartalmaztak. [Egyébként a Be. 258. § (2) bekezdése a jogorvoslati kioktatást mint a rendelkező rész kötelező elemét nem is tartalmazza.]

Megtévesztő lehet az írásba foglalt ítéletben az a kioktatás, hogy „az ítélettel szemben fellebbezésnek van helye”, ha nem tartalmazza azt, hogy ki élhet e joggal és milyen határidőn belül. Ez a megfogalmazás nem küszöböli ki az írásba foglalt határozatban lévő kioktatás akként értelmezhetőségét, hogy a jogorvoslati joggal nem élt személy e lehetősége ismét megnyílik.

Követendő a Debreceni Ítéletábróla gyakorlata, mely határozatában rögzíti, hogy „az ítélet ellen az ügyész, X. V. I. r. vádlott és védője fellebbezhet, akkor ha a jogosultak nincsenek jelen a másodfokú határozat hirdetésén. Amikor a kihirdetésekor jelenlévő jogosultak nyomban nyilatkoznak és más jogosult nincs akkor sürgősségtelen a rendelkező részben a jogorvoslati jogra történő kioktatás rögzítése, viszont a távollévők esetében rögzíteni szükséges, hogy a kézbesítéstől számított 8 napon belül élhetnek fellebbezéssel”.

E tartalmú kioktatás alkalmas valamennyi, fent felsorolt aggály eloszlatására és pontatlanság kiküszöbölésére. Pontosan rögzíti a fellebbezésre jogosultak körét és meghatározza, hogy annak határideje kire, mikor nyílik meg és mikor jár le.

IV.

A határozatok indokolása:

A Be. 258. § (3) bekezdésben szabályozott, az indokolással kapcsolatos követelmények érvényesülésére vonatkozó megállapítások a következők:

a) A vádra történő utalás:

A legnagyobb eltérés e téren volt tapasztalható. Gyakorta előfordult, hogy az elsőfokú bíróság ha kell, ha nem kell a vádiratot szó szerint ítéletének indokolásába illeszti, majd szó szerint ugyanazt a tényállást megállapítja, és az indokolás további részéből egyértelműen kiderül, hogy a tényállást senki nem vitatta. Ez a megoldás teljesen értelmetlen és zavarólag is hat, ha a két tényállás nem különül el egymástól kellően.

A Be. főszabályként a vádra utalást hangsúlyozza, és csak szükség esetére utal a vádirati tényállás lényegének ismertetésére.

Szó szerinti idézésről szó sem lehet, és oda kell hatni, hogy ez a jövőben megszűnjön.

A lényeg ismertetése is csak akkor indokolt, ha vitatják a tényállást, az ügyész módosítja a vádirati tényállást, vagy a bíróság a vádiratétól eltérő tényállást állapít meg.

Egységes a bírói gyakorlat abban a tekintetben, hogy a vádra történő utalás az ügyészség megnevezését és a vádirat számának feltüntetését jelenti.

A vádirat szerinti jogi minősítésnek a felsorolása tekintetében sem volt fellelhető eltérés, a vizsgált ügyek közül mindössze egy esetben maradt el (Fővárosi Törvényszék 9.B.584/2011/81. számú ítélete).

b) A vádirati tényállás lényegének ismertetése:

Azokban az esetekben, amikor a vádirati tényállás az eljárás alatt nem változott, a vádirati tényállás lényegének ismertetésére – helyeselhetően - nem került sor, helyesen jutottak a bíróságok arra az álláspontra, hogy annak indokoltsága nem állt fenn.

Abban az esetben, ha a vád tényállása vagy minősítése változott, az ítéletek egységesnek tekinthető gyakorlat szerint tartalmazzák azt (Fővárosi Bíróság 14.B.1056/2011/26. számú ítélete, Budapest Környéki Törvényszék 20.B.131/2010/114. számú ítélete).

A vádmódosítás részleteinek ismertetése csak kivételesen maradt el (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2.B.114/2009/48. számú ítélete).

Általános gyakorlat, hogy a bíróság ítéletében rögzíti, hogy az ügyész a vádirati tényállást és minősítést változatlan tartalommal fenntartotta.

Ugyancsak helyeselhető, hogy az ügydöntő határozatok több vád esetén tartalmazzák, hogy a bíróság a felsorolt vádiratok alapján indult ügyeket mely okból egyesítette (Pesti Központi Kerületi Bíróság 212.B.X.26.113/2009/62. számú ítélete).

A vizsgált ügyek között előfordult, hogy a bíróság szükségtelenül ismertette teljes részletességgel a vád tényállását (Ózdi Városi Bíróság 7.B.620/2010/33. számú ítélete), mert azt sem felmentő rendelkezés, sem a vádirati tényállás módosítása nem indokolta.

Több határozat indokolatlan és szükségtelen részletességgel tartalmazza az ügy előzményeit, a bíróságok eltérő határozatait pl. a hatáskör hiányára (Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 7.B.566/2008/96. számú ítélete) vagy a bizonyítás kiegészítésére vonatkozóan (Gyulai Törvényszék 13.B.282/2011/120. számú ítélete).

A határozat szerkezetét illetően esetenként fordult elő, hogy a bíróság által megállapított tényállást követően tért ki a bíróság a Be. 258. § (3) bekezdés a) pontjában felsoroltakra (Budakörmeyi Bíróság, mint a fiatalokúak bírósága 7.Fk.285/2011/59. számú ítélete, Hajdú-Bihar Megyei Bíróság Katonai Tanácsa KB.I.40/2010/12. számú ítélete).

Felmentő ítélet esetében:

A kialakult bírói gyakorlat szerint felmentő ítélet esetében csak kivételesen maradhat el a vádirati tényállás lényegének ismertetése. Fontos „viszonyítási alap” lehet ugyanis a vádirati tényállás a bíróság által megállapított tényálláshoz, ezért indokolt a bűnösséget megállapító ítélethez képest a részletesebb ismertetés.

Szinte kivétel nélkül – helyesen – a szükséges mértékben ismertette a bíróság a vádirati tényállást (Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsa Kb.I.20/2011/8. számú és Kb.I.23/2011/9. számú, Fővárosi Bíróság 21.B.777/2010/9. számú és 12.B.802/2005/77. számú ítélete, valamint a Szekszárdi Törvényszék 3.B.220/2011/21. számú ítélete).

Előfordult azonban, hogy ez elmaradt (Fővárosi Bíróság 8.B.1471/2008/8. számú ítélete).

c) A vádlott személyi körülményei:

A Be. 117. § (3) bekezdése sorolja fel a személyi körülmények körét, ezek szerint foglalkozása, munkahelye, iskolai végzettsége, családi, kereseti és vagyoni körülménye, korábbi büntetése és esetleg katonai rendfokozata, illetve kitüntetései.

A Be.-ben nem szerepel, de ebbe a körbe tartozik a vádlott egészségi állapota is. Gyakran tapasztalható, hogy a bíróság a személyi körülményekben azt rögzíti, hogy a vádlott az orvosszakértői vélemény szerint ilyen- és ilyen betegségekben szenved. Az ilyen megfogalmazás a bizonyítékok értékelése körébe tartozik, mert azt, hogy a vádlott milyen betegségekben szenved a bíróság állapítja meg.

Nem szerencsés megfogalmazás, hogy „a vádlott bemondása szerint stb.” Ha a bíróság előtt e tekintetben vallomást tett és a bíróság ezt elfogadta, akkor-még ha esetenként megkérdőjelezhető is- tényként rögzíteni kell az általa elmondott körülményeket.

d) A vádlott személyi körülményeire vonatkozóan megállapított tények kérdése:

Szembetűnő, hogy több ítéletben a bíróság már e rész előtt azt rögzítette, hogy „a bíróság által megállapított tényállás”, holott a Be. 258. § (3) bekezdésében írt felsorolás szerint az a személyi körülmények után következik (Balassagyarmati Törvényszék 9.B.232/2011/19. számú ítélete, Szegedi Városi Bíróság 6.B.231/2011/220. számú ítélete). Ugyanakkor a személyi körülmények valójában a tényállás részét képezik, ugyanis maga a törvény is a személyi körülményekre vonatkozó tényekre utal.

Mellőzendő az – a vizsgált ügyek egyikében – fellelt megfogalmazás, hogy a bíróság „- a vádirattal egyezően – az alábbi tényállást állapította meg” (Békéscsabai Városi Bíróság 10.B.102/2011/50. számú ítélete). Abban az esetben sem indokolt ezt kihangsúlyozni, ha a bíróság által önállóan megállapított tényállás lényegét tekintve egybeesik a vádiratban írtakkal.

Ugyancsak szokatlan – és nem is helyeselhető – megoldás, hogy a bíróság már a személyi körülményeket megelőzően rögzítette, hogy az elkövetéskor hatályos Btk. rendelkezéseit alkalmazta (Székesfehérvári Törvényszék 5.B.238/2010/37. számú ítélete). Ez ugyanis irreleváns még a tényállás tekintetében is, a minősítés és büntetés kiszabás esetében kell elsőként a kérdésben állást foglalni.

Kialakult a bírói gyakorlat a tekintetben, hogy mi tartozik a személyi körülményekre vonatkozóan megállapított tények körébe: így a vádlott

- iskolai végzettsége,
- szakképzettsége,
- foglalkozás,
- munkahelye és
- jövedelme.

Ide sorolható

- családi állapota,
- házastársa (élettársa) jövedelme,
- eltartásra szoruló hozzátartozóinak száma.

E körben tér ki a bíróság a vádlott

- vagyoni helyzetének és
- fizetési kötelezettségének ismertetésére.

Ezen adatok tekintetében a leginkább jellemző – és nem követendő – eltérések az alábbiak:

- a vizsgált ítéletek közül többen a bíróság a személyi körülmények között akkor is feltüntette a vádlott állampolgárságát, ha ezt – helyesen – a rendelkező részben is megtette (Fővárosi Törvényszék 9.B.584/2011/81. számú és 12.B.551/2008/49. számú, a Budakörnyéki Bíróság, mint a fiatalok bírósága 7.Fk.285/2011/59. számú ítélete).
- A vádlott családi állapota mellett szükségtelenül – akkor is, ha az ügyben jelentősége nem volt, mert nem volt vádlott-társ, sem sértett – feltüntette a vádlott felesége/élettársa nevét (Békéscsabai Városi Bíróság 10.B.102/2011/50. számú, Fővárosi Törvényszék 2.B.828/2011/21. számú, Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 7.Fk.357/2009/314. számú ítélete). Ez utóbbi ügyben a bíróság a személyi körülmények között még a vádlott és névvel megnevezett felesége közötti házasság felbontása iránti perének ügyszámát is feltüntette, ami nem helyeselhető.
- A vizsgált határozatokból is kitűnik az az egységesnek mondható – de nem feltétlenül helyes – gyakorlat, hogy az elmeorvos-szakértői véleménynek leíró megállapításait is tartalmazza az ítélet. Ennek során szükségtelenül szerepelnek

olyan, a szakértő által tett megállapítások, melyek a vádlottra nézve igen kedvezőtlenek.

A szakvélemény, mely a vizsgálatok alapján tett részletes megállapításokat tartalmazza, része az iratoknak. Elegendő lehet annak tartalmára utalni, különösen olyan esetekben, amikor azok mások általi megismerése nem elengedhetetlen és sértheti a vádlottak személyiségi jogait.

Ugyanez elmondható a vádlottak egészségi állapotára vonatkozó adatokról is. Kétségtelen, hogy e tények a büntetés kiszabása során értékelhetőek, de elegendő lehet az iratok részét képező orvosi iratokra és azok tartalmára utalva rögzíteni azt például, hogy egészségi állapota megromlott, emiatt rendszeres orvosi kezelés alatt áll.

e) A vádlott korábbi büntetéseire vonatkozó adatok kérdése:

A vádlott korábbi büntetéseire vonatkozó adatoknak a vizsgált határozatokban történő rögzítésének gyakorlata a jövőre vonatkozóan értékelhető adattal nem szolgál. A Bűnügyi Nyilvántartás rendszere, az abból nyerhető és felhasználható adatok oly mértékben változtak meg, hogy a több évvel ezelőtt hozott – a korábbi nyilvántartási rendszer adatain alapuló – ítéletekből kitűnő gyakorlat a jövőre iránymutatást nem adhat.

Azon a töretlen gyakorlaton azonban továbbra sem indokolt változtatni, hogy a bíróság részletesen csak a valamilyen okból jelentőséggel bíró elítélés adatait tünteti fel. Ez esetben azonban nem csak az ítéletre, illetve büntetésre vonatkozó részletes adatokat ismerteti, hanem a feltételes szabadságra, annak kitöltésére, a próbaidő megszűnésére vonatkozóakat is.

Nincs akadálya annak sem, hogy amennyiben ilyen részletes ismertetés nem szükséges, összefoglalóan utaljon a bíróság a vádlott többszörösen büntetett voltára, megjelölve azt az időszakot, amelyre a büntetések vonatkoztak, - ha azok hasonlóak - jelezve az elkövetett cselekmények jellegét és az alkalmazott büntetések nemét.

f) A bíróság által megállapított tényállás:

A bíróság által megállapított tényállás, ún. történeti tényállásban azokat a múltban lejátszódó eseményeket, történéseket folyamatokat kell rögzíteni, amelyek a büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából jelentőséggel bírnak.

E tények vonatkozhatnak a bűnösségre, a cselekmény jogi megítélésére de a büntetés kiszabására is.

A történeti tényállás lényegében a bűncselekmény ún. absztrakt törvényi tényállása alanyi és tárgyi oldalán rögzített ismérvek konkrét megnyilvánulása az elbírálendő cselekményben. Következésképpen feltétlenül tartalmaznia kell a történeti tényállásnak:

- a cselekmény elkövetésének helyét, idejét,
- az elkövető és a sértett személyét,
- az elkövetés módját, esetleges eszközét,
- a cselekmény következményeit, eredményét, az elkövetőnek a cselekmény után tanúsított magatartását stb.

Többször előfordult, hogy a bíróság által megállapított tényállás szó szerint megegyezett a vádirati tényállással, és még a vádirat leírási, elírási hibái is átkerültek a bíróság tényállásába.

Abban az esetben, ha a bíróság gyakorlatilag a vádirattal egyező tényállást állapított meg, egyrészt erre ne utaljon előjáróban, másrészt ne egyezzen meg szó szerint azzal.

Lényeges, hogy a ténykérdések ne keveredjenek sem a bizonyítékok értékelésével, sem azokkal a jogkérdésekkel amelyek adott esetben a bűnösséggel kapcsolatosak.

Több vádlottas, sokcselekményes tényállások esetében feltétlen követelmény az áttekinthetőség, amely az egyes tényállások jól látható – római-, illetve arab számmal vagy betűvel történő – elkülönítéssel oldható meg. A gyakorlatban a bíróságok élnek ezzel a lehetőséggel, sőt azzal is, hogy a jelölés eltér a vádirattól, akkor az adott tényállás végére zárójelben feltüntetik a vádirat számozását is. Ezen eljárás követelménye az is, hogy a bizonyítékok értékelésénél illetve a jogi indokolásnál is követni kell ugyanezt a jelölést.

g) A bizonyítékok értékelése a büntető határozatokban

A Be. a bizonyítékok értékelésével kapcsolatban csupán csak azt írja elő, hogy sorba kell venni és értékelni kell a bizonyítékokat.

A bizonyítékokat értékelő tevékenység egyrészt egyedi sajátosságokat mutat, másrészt azonos jegyeket is elárul, annak függvényében, hogy

- milyen a bűncselekmény jellege (erőszakos, verbális, stb.)
- egymozzanatú vagy többmozzanatú cselekmény miatt folyik-e az eljárás
- a rendelkezésre álló, illetve a bírósági eljárás során beszerzett bizonyítékok száma miatt
- a bizonyítékok egybehangzóak –e
- a bizonyítékok egymásnak ellentmondóak-e
- milyen terjedelmű a tényállás
- a vádlottak nagy száma miatt
- a tanúk nagy száma miatt.

Szintén ismert osztályozás:

- a bizonyítékok eredetiek vagy származékosak
- személyi jellegűek és tárgyi jellegűek
- terhelő és mentő bizonyítékok
- közvetlen vagy közvetett bizonyítékokról van-e szó

Annak ellenére, hogy a hatályos eljárási törvény a szabad bizonyítási rendszert ismeri, jó néhány szabálynak a betartása nem mellőzhető.

Alapvető, hogy a bíróságnak valamennyi bizonyítékot, amely a rendelkezésére áll, értékelnie kell.

El kell döntenie, hogy olyan bizonyítékról van-e szó, amely törvényesen beszerzett. Amennyiben törvényesen beszerzett bizonyítékról van szó, akkor pedig abban a

kérdésben kell állást foglalnia, hogy kinek a vallomását erősíti vagy gyengíti a beszerzett bizonyíték, vagy más egyéb bizonyítási eszközt gyengít vagy erősít.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága épp egy magyar ügy a Tánczos kontra Magyarország ügy kapcsán is kimondta, hogy a nemzeti bíróságok feladata annak eldöntése, hogy milyen bizonyítékot használnak fel. Azonban néhány iránymutatást adott az EJEB a bizonyítékok értékelésével kapcsolatban:

- Csak törvényesen beszerzett bizonyíték használható fel.
- Amennyiben a bíróság kirekeszti a bizonyítékot akkor meg kell indokolnia ennek okát.
- Mindenképp érvényesíteni kell a tanúvallomással összefüggésben a tilalmakat.

A vizsgált ügyek kapcsán adott megállapítások

Az azonos bűncselekménytípusok esetén

Igen gyakori, hogy a bíróságok a bizonyítékok értékelése során egyenként ismertetik a vádlotti, tanúi vallomásokat akkor is, ha a vallomások teljes egészében azonos tartalmúak.

Az ítélet indokolásának jelentős részét ebben az esetben nem a valóságos bizonyítékokat értékelő tevékenység jelenti, hanem egy jelentős terjedelmű, sőt nyugodtan írható, hogy terjedős leíró rész képezi.

Ebben az esetben teljesen szükségtelen, hogy az azonos tartalmú tanúi, vádlotti vallomásokat egymás után, sokszor a jegyzőkönyv szó szerinti szövegét bemásolva leírják. Nyilvánvaló, hogy a szövegszerkesztő használata ezt a tevékenységet megkönnyíti.

A megegyező tartalmú vallomások esetén megfelelő annak megállapítása, hogy melyik tanú, vádlott tett az adott kérdésben ugyanolyan tartalmú vallomást. Ebben az esetben az azonos tartalmú vallomások releváns részeinek az ismertetése is elégséges, sőt elegendő utalni arra, hogy a vallomások e tekintetben egymással megegyeztek.

Az ítéletekben gyakran felsorolják, hogy melyik tanú, vádlott vallomása erősítette, gyengítette a vádlott(ak) vallomását. Hiányzik viszont annak a megjelenítése, hogy pontosan ez milyen tényekre vonatkozik.

Többször csak a tanúk nevének felsorolása és az a megállapítás realizálódik az ítéletekben, hogy a bíróság elfogadta a tanúk vallomását. Számtalan esetben, egyetlen mondatban sem indokolják, hogy miért fogadta el a bíróság a tanúk vallomását vagy bizonyos vádpontok tekintetében a vádlottak vallomását.

Az ellentmondásos vallomások értékelésének mellőzése

Többször előfordult a határozatokban, hogy a vádlottak, tanúk egy részét következetes vallomást tevőnek nyilvánították, azonban időnként elmaradt ennek a ténymegállapításnak az indokolása.

E kategóriával szemben „az önmaguknak és egyéb bizonyítékoknak” is ellentmondásos vallomásokat tevő vádlottak, tanúk vallomásáról nem hangozott el olyan érv, tény, amely az ellentmondásosságot megalapozná.

A Szegedi Törvényszék egyik határozatában tényekkel indokolta meg, hogy miért a sértett vallomását fogadta el az eltulajdonított arany- ékszerek vonatkozásában („...sértett által közölt és kimutatásokkal alátámasztott...”).

Szavahihetőség kérdésének indokolása:

Gyermekkorú tanú, sértett esetén – érthetően – az igazságügyi (többnyire pszichológus) szakértői véleményre történő hivatkozás.

A szavahihetőségre történő hivatkozásnál volt található a bizonyítékok értékelése során a legtöbb szubjektív elem, szubjektív hivatkozás. Ezt azonban mindig konkrét tényekkel kell alátámasztani. Például: A bíróság megállapította, hogy a tanú szavahihetőségéhez nem fér kétség, mert vallomása mind az előzmények, mind a helyszín és a vádlottak cselekvése tekintetében alátámasztotta a sértetti vallomást (Budakörmeyi Bíróság 8.B.359/2008/66. számú ítélete). Ezen ítélet minden esetben megindokolta, hogy miért fogadta el a tanúk, vádlottak vallomását, annak mi az alapja.

A vizsgált ügyek között olyan törvényszéki határozat is található, amelyben a bizonyítékok mérlegelését külön fejezetekre osztotta az eljáró bíró, úgymint: „A terhelt védekezése”, „A tanúbizonyítás”, „A szakértői bizonyítás”, ezzel lényegében elkülönítette az ítéletben a releváns bizonyítási eszközöket.

Az ítéletekben a bíróságok általában nevesítve, egyenként felsorolják, hogy pontosan milyen bizonyítási eszközt értékelték bizonyítékként. Időnként ez a felsorolás nagyvonalú: pl. „A bíróság bizonyítékként értékelt a 2.P.20520/2007. számú polgári peres ügy iratait és az abban született ítéletet...” Szerencsésebb és tényszerűbb lenne megjelölni vagy utalni, hogy mire vonatkozik a peres iratok közül az, amit elfogadott.

Többször előfordul, hogy a bíróságok egy-egy, főként tanúvallomás értékelése során azt említik, hogy a bíróság azért fogadta el a tanú vallomását, mert az „következetes, részletes, és élményszerű volt”. Ez az érvelés akkor lenne meggyőző, ha a bíróság ezeken túlmenően azokat a tényeket is rögzítené, amelyek ezeket a megállapításokat a konkrét esetben igazolják. Eleget tett a bizonyítékokat értékelő kötelezettségének a bíróság, amikor az előbbi tanú vallomásának hitelességét azzal is indokolta, hogy az a vallomás „... két másik tanú vallomásával is megegyezett”.

Az életszerűsége való gyakori hivatkozás

Az átvizsgált ítéletek között szinte nem volt olyan, amelyben ne hivatkozott volna a bíróság az életszerűsége a vallomások kirekesztése kapcsán. Ez nem tilalmazott, de nélkülözhetetlen hangsúlyozni, hogy az életszerűség az egyik nézőpont lehet, amellyel a bíróság erősíti az érveit, és sohasem válhat önállóvá a bizonyítékok értékelése során. Semmilyen bizonyítási eszközzel sem veheti fel a versenyt és egyetlenegy bizonyítási eszközt sem lehet az életszerűsége hivatkozással pótolni.

Következtetések, összegzés:

- számos esetben a bíróságok nem értékelik a rendelkezésre álló valamennyi bizonyítékot ,
- elmarad az egyes bizonyítékoknak az egymással történő összevetése,
- a „zárt logikai lánc” valójában nem zárt, sőt nem is minősül logikai láncnak, gyakran tévesen hivatkoznak ezen feltétel megvalósulására,
- a szubjektív értékítéletek jelennek meg a bizonyítékot értékelő tevékenység során.

h) A jogi indokolás

A jogi indokolás lényegét tekintve a bíróság által megállapított történeti tényállás jogi értékelése, amelynek kötelezettségét a Be. 258. § (3) bekezdés e) pontja írja elő. A jogi indokolás eltérő lehet annak függvényében, hogy bűnösséget megállapító és büntetést vagy intézkedést alkalmazó ítéletről, avagy felmentő határozatról van szó. A felmentő határozat rendelkezhet bizonyítottság hiányában vagy bűncselekmény hiányában történő felmentésről, ennek következtében a jogi indokolása is eltérő lesz.

A bűncselekmény hiányában történő felmentés esetén a megállapított tényállás alapján azokat a jogi érveket kell kifejteni, amelyek alapján a bíróság arra vont következtetést, hogy az nem bűncselekmény.

A bizonyítottság hiányában történő felmentés esetén a felmentés alapja értelemszerűen a bizonyítékok értékelése, illetve annak eredménye, így értelemszerűen a jogi indokolásnak különösebb szerepe már nincs.

A bűnösséget megállapító határozatban nem elegendő annak sommás megállapítása, hogy a bíróság a vádlott bűnösségét a Btk. melyik szakaszába ütköző bűncselekményben állapította meg, hanem számot kell adni a bűnösséggel, az elkövetői minőséggel, illetve szükség szerint a stádiumokkal kapcsolatos jogi érvekkel. A legfontosabb feltétel, hogy az ítélet rendelkező része és a jogi minősítése teljes szinkronban legyen egymással.

A jogi indokolásban nem kerülhető meg, hogy a bíróság ne foglalkozzon az ügyész, a vádlott, vagy a védő jogi okfejtéseivel, különös tekintettel arra, ha az a cselekmény minősítését érinti. Különösen fontos ez abban az esetben, ha a védelem a jogi védekezésében büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okokra hivatkozik.

A jogi indokolásban is alapvető követelmény, hogy vádlottanként jól tagoltan, áttekinthetően tartalmazza azokat a jogi érveket, amelyek a cselekmény minősítésével kapcsolatosak.

Nagy terjedelmű, sokvádlottas, nagyon sok bűncselekményt felölelő ügyekben követendő lehet, hogy a bíróság az egyes tényállási pontok után elkülönítve, nyomban foglalkozik a bizonyítékok értékelésével, és ugyancsak elkülönítve az adott tényállási pontban leírt cselekmény jogi minősítésével. Ez a megoldás az adott tényállási pont helyességének megállapítását megkönnyíti.

A jogi indokolásban hivatkozni lehet és adott esetben hivatkozni is kell különösen a Kúria jogegységi határozataira, kollégiumi véleményeire, illetve azokra az eseti döntésekre, amelyek az ítélet jogi indokolásának meggyőző erejét növelik. Nem szükséges azonban, hogy jogirodalmi álláspontokra hivatkozzon a bíróság. Abban az esetben azonban, ha ez jogkérdés természeténél fogva vagy más okból feltétlenül elkerülhetetlen, azt a forrás pontos megjelölésével teheti.

i) A büntetés kiszabásának indokolása

A megvizsgált határozatokból egyértelműen megállapítható, hogy a bíróságok a

bűnösségi körülményeket az enyhítő és súlyosító tényezőket pontosan rögzítik határozatukban, a másodfokú határozatokban ez mindössze annyiban jelentkezhet, hogy azok súlyát eltérően értékelik. Szabadságvesztés kiszabása esetén indokolni kell a középértéktől történő eltérést, és ugyancsak indokolni kell, ha a bíróság annak mértékét az enyhítő szakasz alkalmazásával állapítja meg.

j) A határozatok egyéb rendelkezéseit érintő megállapítások

Ebbe a körbe tartozik a bűnügyi költség viselése, polgári jogi igény elbírálása, a bűnjelekkel kapcsolatos döntések és a szülői felügyeleti jog megszüntetése. Az ezekkel kapcsolatos indokolások a vizsgált határozatokban kifogástalanok voltak és abban az esetben, ha az ítélet rendelkező részében a bűnjelekről történő rendelkezés Bj. szám, sorszám és a tárgy megnevezésével történt, az indokolási részben már elegendő a sorszámra és a Be., illetve a Btk. rendelkezésére történő utalás. Ezeknél az egyéb rendelkezéseknél bővebb indokolás csak akkor indokolt, ha a bíróság valamilyen okból az előterjesztett indítványoktól eltérő rendelkezést hozott.

k) A bizonyítási indítványok elutasítása

A bizonyítási indítványok elutasítása a tapasztalat szerint legtöbbször azon alapul, hogy azok szükségtelenek. Abban az esetben, ha az ügyben különösen védett tanú szerepel, és e minőség feltüntetése nélkül indítványozták a néven nevezett tanú kihallgatását, - ami a különösen védett minőség megszüntetéséhez nem vezet - akkor ennek indoka csak az lehet, hogy az indítványozott tanú kihallgatását a bíróság azért mellőzte, mert a rendelkezésre álló bizonyítékok elégségesek voltak.

l) A járulékos kérdések indokolása

A járulékos kérdések indokolása a vizsgált határozatok legtöbbszörében a vonatkozó jogszabályhelyek – legtöbbször nem kimerítő, inkább hiányos – felhívásából áll. Ritka, amikor e rendelkezések indokolása részletes.

Mindez vonatkozik a polgári jogi igény, az illeték, a bűnjelek és a bűnügyi költség kérdésére.

V.

A záradék

Jelentős eltérés mutatkozik a jogerőt megállapító záradékok megfogalmazását illetően is.

Pontatlan, hogy „ez az ítélet ...”, miként az is, hogy „a mai napon jogerős”. Indokolatlan megoldás, hogy a felmentő rendelkezés részjogerejét a bíróság az ítélet záradékában megállapította. Abban az esetben ha a fellebbezés csak részecselekményeket érintett, a másodfokú határozat indokolására tartozik az a megállapítás, hogy a tekintetben a másodfokú bíróság a felülbírálatot mellőzte.